

מסילת ישרים

"מסילת ישרים, סוד מרע; שמר נפשו, נצר דרכו".
(משלי טו, יז)

כולנו שואפים לחיות חיים בעלי תוכן ומשמעות. חיים של קשר עמוק ומשמעותי לה', חיים של יחסים מתוקנים ושלמים עם עצמנו ועם החברה הסובבת אותנו. אך לצערנו, גם כאשר ברור לנו לאן אנחנו שואפים להגיע, לא תמיד ברור לנו כיצד להגיע אל היעד הנכסף. הפסגה הרחוקה קוראת לנו, אך הדרך אליה לוטה בערפל. את הקושי הזה מבקש לפתור רבי משה חיים לוצאטו (הרמח"ל) בספרו 'מסילת ישרים'. לתת מענה גם לשאיפה הגדולה וגם לדרך שבה מטפסים אל עבר היעד. נדמה שזוהי העוצמה המיוחדת שקיימת בספר, וכך ניתן להסביר את העובדה שדווקא הוא הפך להיות ספר המוסר הנפוץ והמקובל ביותר בקרב עם ישראל כולו.

בהקדמה לספר מתאר לנו הרמח"ל את מקצועות הלימוד המועדפים על בני האדם. כל אחד, מנקודת המבט שלו, על פי טעם אישי או השקפת עולם, משתדל לחקור, להבין ולהסתדר טוב יותר עם תחומי העניין הקרובים לליבו: מחקר מדעי או מקצוע שימושי בלימודי חול; סוגי התלמודים או הלכה מעשית בלימודי קודש. השכל האנושי חובק עולם ומלואו, אבל פרט אחד חשוב נשכח ממנו - האדם עצמו. תחושת הסיפוק מריכישת ידע חדש והרחבת אופקים, מאפילה על הצורך בהתבוננות פנימית שכוללת חזרה על מושגים מוכרים, כמו יראת שמים ואהבת ה', ועיון בהם. גם החשיבות של קיום מצוות בדקדוק, והכרח הפרנסה, נראים לאדם כדבר נצרך לאין ערוך מאשר השקעה יומית בחשבון נפש.

'מסילת ישרים' נועד לגאול את עולם הנפש מההזנחה שליוותה אותו, ולשרטט לו צורה לימודית מסודרת; לחולל מהפך בסולם הערכים הרוחני, ולהציב במרכז את הרצונות, השאיפות והמידות, שמשתקפים בפעולות החיצוניות; להתרגל להפנות את המבט פנימה, לשוטט בחדרי הלב, ולחוש את הדופק הרוחני.

כאמור, החידוש של הספר הוא שמוצגים בו, מצד אחד, השאיפה, היעד והגובה שאליה מבקשים להעפיל, ומצד שני - הדרך שבה יש לצעוד כדי להגיע אל אותו היעד.

בדרך הדרגתית ושקולה, שלב אחרי שלב, צעד צעד, פוסע איתנו המחבר יד ביד ומבקש להוציא אותנו מגן המבוכה - המבוך, כפי שהוא מכנה את עולמנו.

כדי שהסדר ההדרגתי של הספר יודגש ויהיה קל לחזור עליו מדי פעם, סידרנו את שערי הספר לפי החלוקה המקורית של הרמח"ל מיד בפתחה.

לכל שער צירפנו פסוק מרכזי המבטא את הנושא המדובר בשער, ובנוסף - ציטוט מדברי הרמח"ל באותו עניין. מעבר לכך, סיכמנו בקצרה את הנושא המרכזי בו עוסק השער, בלשון קלה.

משיבים את האמונה אל הלב כולנו מצטרפים ללימוד היומי באמונה

כדי להקיף

מסע שורשים מעמיק בספרי היסוד של גדולי הדורות

כדי לדעת

לימוד קבוע שיטתי ומגוון שבסופו תדע את עיקרי האמונה של עם ישראל

כדי להתחבר

לבורא עולם

מה המטרה? להקיף ספרי ראשונים ואחרונים העוסקים בנושאי אמונה ולבנות בתוכנו עולם אמוני עשיר ומסודר.

מתי מסיימים? המחזור הראשון יימשך עד לסוף שנת תשע"ו.

כמה זמן לומדים? מספר דקות מדי יום.

איך לומדים? < מהבסיס: חומרי הלימוד יופצו בחוברות ובמייל.

< להבין: ביאורים להרחבה ולהעמקה.

< יחד: שיעורי אמונה בפריסה ארצית.

תוכנית השנה הרביעית
תשרי-כסלו: גבורות ה' למהר"ל
טבת-אדר: אגרות הרמב"ם
ניסן-סיון: הרב קוק
תמוז-אב: אמונות ודעות
אלול-תשרי: אחרוני דורנו

תוכנית השנה השלישית
חשוון-טבת: מסילת ישרים
שבט-אדר: פרקי אמונה ממשנה תורה לרמב"ם
ניסן-סיון: נצח ישראל למהר"ל
תמוז-אלול: ספר העיקרים

**לצפייה בלימוד באינטרנט או לקבלת הלימוד במייל
היכנסו עכשיו לאתר ישיבה או מכון מאיר:**

www.yeshiva.org.il

www.meirtv.co.il

אנו ממליצים לשוב מדי פעם לחלוקה זו של השערים, כדי לקבל תמונה מקיפה ושלמה של המסילה שבה מוביל אותנו המחבר.

שער א: הקדמה וחובת האדם בעולמו.....9

"אז תבין יראת ה'"

"כללו של דבר, האדם לא נברא בעבור מצבו בעולם הזה, אלא בעבור מצבו בעולם הבא. אלא שמצבו בעולם הזה הוא אמצעי למצבו בעולם הבא, שהוא התכליתי..."

השער לחיים של עבודת ה' הוא הבנת היחס הנכון בין העולם הרוחני לעולם החומרי, בין העולם הבא לעולם הזה. העולם הזה, הארעי והחולף, מקבל את משמעותו וערכו האמיתי דווקא כאשר אנו חיים אותו דרך האספקלריה של חיי הנצח - חיי העולם הבא.

שער ב: זהירות.....21

"שימו לבכם על דרכיכם"

"הנה ענין הזהירות הוא שיהיה האדם נזהר במעשיו ובעניניו, כלומר, מתבונן ומפקח על מעשיו ודרכיו, הטובים הם אם לא, לבלתי עזוב נפשו לסכנת האבדון חס וחס, ולא ילך במהלך הרגלו קעור באפלה..."

ההדרכה הבסיסית שאיתה אנו ניגשים לעבודה היא התרגלות לתשומת לב ולהגישות לעולם הפנימי שבנו. זוהי המשמעות העמוקה של פקחת העיניים. כאשר מתרגלים לחיות בערנות ובקשב, בתשומת לב וברגישות, אזי מצליחים להיזהר מנפילה למצבים המרוחקים אותנו מן הקשר לה'.

שער ג: זריזות.....43

"גברי כח עשי דברו..."

"ימי שרוצה לזכות לעבודת הבורא יתברך, צריך שיתגבר נגד טבעו עצמו ויתגבר ויזדרז, שאם הוא מניח עצמו ביד קבדותו, ודאי הוא שלא יצליח..."

כדי להתגבר על הנטייה החומרית שבנו, יש צורך באנרגיה נגדית. זוהי מהות מידת הזריזות; ההתגברות על בקשת המנוחה, העייפות והעצלנות. במובן זה, לאחר עצם הרצון לתקן, הזריזות היא המשך התנועה למעלה, אל התיקון. השאיפה להתרוכז מעל הנטיית הנמוכות שבנו.

שער ד: נקיזות.....61

"נקי כפים ובר לבב"

"מדת הנקיזות היא, היות האדם נקי לגמרי מכל מדת רעה ומכל חטא, לא די ממה שהחטא בו מפרסם וגלוי, אלא גם כן ממה שהלב נפתח בו להורות החרב בדבר..."

בגד עם כתם אחד הוא לא בגד 'כמעט נקי', אלא מלוכלך. כך גם בעבודת התיקון שלנו. מידת הנקיזות היא הרצון להתרחק מכל מה שמלוכלך אותנו; כל מידה רעה וכל מעשה רע. לא רק ממה שהרע בו גלוי וברור, אלא גם ממה שאנו נמשכים להתיר אך יש בו דבר אסור.

שער ה: פרישות.....95

"צדיק אכל לשבע נפשו"

"הענין, שכל דבר שייכל להולד ממנו גרמת רע אף על פי שעקשו אינו גורם לו, וכל שכן שאיננו רע מפשו, ירחק ויפרש ממנו..."

בעולם הרוחני, כמו גם בעולם הפיזי, אנו מציבים גדרות לפני גורמים מזיקים כדי לא להיזק מהם. הפרישות היא מעין גדר כזאת. תפקידה להציב את הגדר במקום רחוק ממוקד הנזק. על ידי הגדר הזאת אנו שומרים על עצמנו מפני נזקים.

שער ו: טהרה.....105

"לב טהור ברא לי אלקים"

"הטהרה היא תקון הלב והמחשבות... וענינה, שלא יניח האדם מקום ליצר במעשיו, אלא יהיו כל מעשיו על צד החקמה והיראה ולא על צד החטא והתאווה..."

הטהרה היא ניקוי האינטרס האישי. לפעמים, גם מעשים טובים, מונעים מתוך שיקול צדדי של רווח. כאשר מבקשים לטהר את המעשים רוצים להסיר מהם כל מניע זר. כל פעולה צריכה להיעשות מתוך שיקול ערכי, נקי וטהור ולא מתוך ניסיון להשיג איזו תועלת חיצונית.

שער ז: חסידות.....111

"ואהבת את ה' אלהיך..."

"נמצא כלל החסידות, הרחבת קיים כל המצוות בכל הצדדים והתנאים שראוי ושאפשר..."

החסיד הוא האוהב הגדול של ריבונו של עולם. בגודל אהבתו מבקש הוא בכל עת לעשות נחת רוח לאביו שבשמים, בקיום רצונו באופן המושלם ביותר. כל עבודתו היא עבודה לשמה, ללא בקשת רווח צדדי. אהבתו מתפשטת גם אל בריותיו של ה' - בהטבה אליהם ובדאגה לטובתם.

שער ח: ענווה.....149

"והייתי שפל בעיני"

"הנה כלל הענווה הוא, היות האדם בלתי מחשיב עצמו משום טעם שיהיה, וזה הפך הגאון ממש..."

מידת הענווה היא ביטוי להכרה הבהירה בכך שכל מה שיש לנו ובנו הוא חסד אלוהי. העניו מתהלך בכל עת בתחושת הכרת הטוב על כל מה שקיבל מאת ה', ועל כך שהוא צריך להצדיק את טובת ה' לה זכה, במעשים טובים.

שער ט: יראת חטא.....161

"יראו את ה' קדשיו"

"הנה ענינה הוא שיהיה האדם ירא ודואג תמיד על מעשיו, פן נתערב בם איזה שמץ חטא או פן יהיה בם איזה דבר קטן או גדול שאינו לפי גדל כבודו ויתברך ורוממות שמו..."

יראת חטא היא חוויה קיומית בה מבקש האדם בכל עת לבחון אם מעשיו ראויים לעמוד במבחן הרצון האלוהי. העמידה מול גודל ה' וכבודו יוצרת אצל האדם דחף תמידי לתקן ולזכר את מעשיו. חוויה זו מניעה לתקן מעשים שנעשו בעבר, מעשים שנעשים כעת, ושאיפה לזכר את המעשים שעתידיים להיעשות.

שער י: קדושה.....169

"דבקה נפשי אחריו..."

"והנה, האיש המתקדש בקדשת בוראו, אפלו מעשיו הגשמיים חוזרים להיות עניני קדשה ממש..."

"הקדוש, הדבק תמיד לאלקיו ונפשו מתהלכת בין המשפלות האמיתיות באהבת בוראו ויראתו, הנה נחשב לו כאלו הוא מתהלך לפני ה' בארצות החיים עוזנו פה בעולם הזה, והנה איש כזה הוא עצמו נחשב כמשכן, כמקדש וכמזבח..."

המדרגה העליונה ביותר, אליה אנו מעפילים בסיומו של הספר, מעניקה לנו מבט ויחס אחרים על העולם הזה. הקדוש איננו משועבד לעולם הזה. דבקוהו המוחלטת בה' מאפשרת לו לחבר כל מעשה גשמי אל חיי הנצח - אל הקודש. במובן זה, חי הקדוש את חיי העולם הזה בחיבור מלא אל חיי העולם הבא. כל פעולה זמנית שלו מקבלת ערך נצחי. זוהי מדרגה עליונה ונשגבת לה זוכים יחידי סגולה.

ביאורים

כשאדם פותח ספר חדש הוא מצפה שיתחדש לו משהו בלימוד כמו הבנה חדשה או ידיעה מעניינת שלא ידע לפני כן. הרמח"ל פותח את ספרו היסודי בקביעה מעניינת. ספר 'מסילת ישירים' אינו ספר רגיל. הוא אינו ספר שמתכוון לספק לנו הבנות חדשות ומושגים חדשים, את זה יעשו ספרים אחרים. ולמה צריך ספר שאינו מחדש כמעט כלום? הרמח"ל אומר שמטרת הספר אינה להקנות ידיעות חדשות אלא לשנות לגמרי את סדר חיינו. בשביל זה דרוש מהפך שלם בתפיסת החיים. מהפך שאינו דורש הבנה שונה ממה שאתה חושב, איזה חידוש מבריק שהופך לך את ההבנה. פשוט תבונן לעומק במה שאתה כבר יודע, במה שחונכת וגדלת עליו. פה טמון המפתח להצלחה רוחנית. רובנו, אומר הרמח"ל, לא מעיינים בידיעות שלמדנו בעבר, בילדותנו. אלו ידיעות שנראות לנו ברורות. אך אם נישאר בהן, נישאר עם עבודת ה' שטחית ולא עמוקה, שהרי הידיעות שעליהן גדלנו הן ידיעות היסוד של היהדות. 'ואהבת את ה' אלוהיך', יראת שמים, מידות טובות, ענווה וכדומה, הן התשתית לעבודת ה' שלנו. אך מפני שאנו רוצים להתקדם הלאה וחושבים שאלו דברים מובנים מאליהם, אנחנו שוכחים את העיקר ועוסקים בדברים שאולי מעניינים אינטלקטואלית, אך אינם מעמיקים בשאלות היסוד של החיים. המפתח לעבודה הרוחנית נמצא במה שכבר קיים אצלך. צריך רק להעמיק, רק לצלול פנימה במים הזכים שנמצאים תחת ידך. לשם כך נכתב הספר, כדי שנחזור עליו שוב ושוב, שנעמיק במה שבידינו פעם אחר פעם, וכך נזכה לחיות את עבודת ה' באמת.

הרחבות

• השימוש המאוזן בכוחותיו של האדם

עד שידימו רוב בני האדם שהחסידות תלוי באמירת מזמורים הרבה. רבים מבני האדם התרשמו מהמעשים החיצוניים שנהגו לעשות חלק מהחסידיים, ובעקבות זאת חשבו שהחסידות כוללת פרישה מדרכי העולם, וידיויים ארוכים, צומות קשים וטבילות קרח ושלג.

הרמב"ם מבאר שהדרך הנכונה בעבודת ה' היא הדרך האמצעית בכל מידה ומידה: "שנא יאמר אדם הואיל והקנאה והתאוה והכבוד וכיוצא בהם דרך רעה הן ומוציאין את האדם מן העולם, אפרוש מהן ביותר ואתרחק לצד האחרון, עד שלא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה... גם זה דרך רעה היא ואסור לילך בה. המהלך בדרך זו נקרא חוטא... לפיכך צוו חכמים שלא ימנע אדם עצמו אלא מדברים שמנעתו התורה בלבד" [הלכות דעות ג, א].

ב'שמונה פרקים' הוא מוסיף: "וכאשר יהיה האדם שוקל פעולותיו תמיד, ומכוון לאמצען - יהיה במדרגה העליונה ממדרגות בני האדם, ובזה יתקרב אל ה' וישיג מה שאצלו, וזוהי השלמה שבדרכי העבודה" [סוף פרק ד].

דרכה של תורתנו, שהיא 'תורת חיים', לתת לכל כוח את חלקו באופן המתאים לו, וכדברי רבי יהודה הלוי: "תורת משה לא העבירה אותנו בפרישות, אך בדרך השווה, ולתת לכל כוח מכחות הנפש והגוף חלקו בצדק מבלי רבוי בכח אחד, קצור בכח אחר, ומי שנטה עם כוח התאוה קצר בכח המחשבה, ובהפך" [כוזרי ב, ג].

הקדמת הרב המחבר

אמר המחבר, החבור הזה לא חברתי ללמוד לבני האדם את אשר לא ידעו, אלא להזכירם את הידוע להם כבר, ומפרסם אצלם פרסום גדול. כי לא תמצא ברב דברי אלא דברים שרב בני האדם יודעים אותם ולא מסתפקים בהם כלל, אלא שכפי רב פרסומם וכנגד מה שאמתם גלויה לכל, כך ההעלם מהם מצוי מאד והשכחה רבה. על כן אין התועלת הנלקט מזה הספר יוצא מן הקריאה בו פעם אחת, כי כבר אפשר שלא ימצא הקורא בשכלו חדישים אחר קריאתו שלא היו בו לפני קריאתו אלא מעט.

אבל התועלת יצא מן החזרה עליו וההתמדה, כי יזכרו לו הדברים האלה הנשפכים מפני האדם בטבע, וישים אל לבו חובתו אשר הוא מתעלם ממנה.

ותראה אם תתבונן בהנהגת רב העולם, כי רב אנשי השכל המהיר והפקחים החריפים ישימו רב התבוננם והסתפלותם בדקות החכמות ועמק העיונים, איש איש כפי נטיית שכלו וחשקו הטבעי.

פי יש ישיטרחו מאד במחקר הבריאה והטבע, ואחרים יתנו כל עינם לתכונה ולהנדסה, ואחרים למלאכות, ואחרים יפנסו יותר אל הקדש, דהינו למוד התורה הקדושה, מהם בפלפולי ההלכות, מהם במדורשים, מהם בפסקי הדינים. אך מעטים יהיו מן המין הזה, אשר יקבעו עיון ולמוד על עניני שלמות העבודה, על האהבה, על היראה, על הדבקות ועל כל שאר חלקי החסידות.

ולא מפני שאין דברים אלה עקרים אצלם, כי אם תשאול להם, כל אחד יאמר שזהו העקר הגדול, ושלא ידמה חכם שיהיה חכם באמת שלא יתבררו אצלו כל הדברים האלה. אך מה שלא ירבו לעין עליו הוא מפני רב פרסום הדברים ופשיטותם אצלם, שלא יראה להם צורך להוציא בעיונם זמן רב. ולא ישאר למוד הדברים האלה וקריאת הספרים מזה המין, כי אם אצל אותם שאין שכלם כל כך דק וקרוב להיות גס, שאלה תראה אותם שוקדים על כל זה ולא יזוזו ממנו, עד שלפי המנהג הנוהג בעולם, כשתראה אחד מתחסד, לא תוכל לימנע מלחשד אותו לגס השכל.

ואולם תולדות המנהג הזה רעות מאד לחכמים ולבלתי חכמים, כי גורם שמאלה ומאלה יחסר החסידות האמתית ויהיה יקר מאד למצוא אותו בעולם, כי יחסר מן החכמים למעוט עינם בו, ויחסר מן הבלתי חכמים למעוט השגתם אותו, עד שידימו רב בני האדם שהחסידות תלוי באמירת מזמורים הרבה, וודויים ארפים מאד, צומות קשים וטבילות קרח ושלג, כלם דברים אשר אין השכל נח בהם ואין הדעת שוקטה.

מטרת החיבור:
להזכיר אמינות
מפורסמות

התועלת מהספר
תושג רק ע"י
חזרה מתמדת

הכשרונות
מזניחים את
חכמת היראה

דרכי החסידות
האמתית אינן
מזכרות לציבור

שאמתם - האמת שבהם. ההעלם - חוסר הידיעה. בטבע - באופן טבעי. לתכונה - חכמת הכוכבים. העבודה - עבודת ה'. עקרים - חשובים ויסודיים. אותם שאין וכו' - אנשים שאינם בעלי יכולת שכלית מעמיקה. תולדות - תוצאות. יקר מאד - נדיר ביותר. למעוט השגתם - בגלל מיעוט הבנתם. אין השכל וכו' - האדם לא מבין איך פעולות אלו מועילות לעבודתו.